Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 27 ИЮЛЬ, 1989 ШУ. ★ № 89 (7747). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

Доккхий декхараш тІанйцад шийтталагІ-ча пятилетка диъ-лагІча шера «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Уж толамца кхоачашдара тІаерзаяь дукха мероприятеш чакхйоах цар. Къаьнача скважинашта капитальни ремонт а еш, уж болх бе йолайолийт. Цендаь «Іаьржа дошув» хьадаккхара мехкдаьтта тІоанашта низ тІалоаттабу хий, газ, Іи чуухийташ, кислотни обработкаш ю. Цудухьа шоаш тІанйца декхараш тІехкхоачашдеш хьабоагІа уж. Ер шу доладелча денз хІанзлехьа планал тІех цар даьккхад 12400 тонн гаргга мехкдаьтта, хІаьта заданел тІех яьккхай 42300 гаргга кубически метр газ.

Ший потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш дизза кхоачашдаьд НГДУ коллективо дІабахача ялх бетта. Цу юкъа планагІа лаьрхІачул совгІа пачхьалкхенна баь пайда бІаьш эзараш сомий маьха ба. Къахьегама овсарле лакхъяра хьалхарча ах шера задани 107 процент кхоачашъяьй цо. Духхьал из лакхъяра чотагІа даьккхад цо планал совгІа мел даьккха мехкдаьттеи газ.

Экономически реформа кердача хьалашка къахьегача «Октябрьнефть» НГДУ-на чуйоагІача цехий коллективех цхьаккха а яц шоаш укх шера тІанйцача декхарех толамца лоархІа ца еш.

Деша дай бац

Укх тІеххьарча шерашка цІаккха ца хиннача тайпара дукха гІишлош хьалъю вай республике шийтталагІча пятилетка диъ-лагІча шера. Из дувзаденна да лаьтта текха йиъ районе бахаш бола бІаьш дезал шоай фусамех беха, керда вахар дилла дезача оттарца. Нохч-ГІалгІайчен гІишлонхошта а ишта царна а Іалаьмате чІоагІа эшаш я «Чеченингушстрой» гІишлон-монтажни производственни объединенена чуйоагІача Грозненски аьшкбетона конструкце заводе арахеца бетон, наІараш, аьшкбетона наделеш, кхыйола гІишлон материалаш. Цар хьашташ кхоачашдара доккхий декхараш тІанйцад укх шера завода болхлоша. Чакхбоалаш латт хьалхара ворхІ бутт. Долче, мишта кхоачашду цар шоаш денна дош? Ер шу доладелча денз таханалца баьча балха итогашка хьежача къаьгга гуш да уж шоай деша дай ца хилар. ПланагІа йоагІачох цар ара ца хецаш йиса товарни продукци 673 эзар сома маьха я. Продукци маьхалъяккхара хьалхарча ах шера задани 43 процент мара кхоачашъяьяц цар. Шоай потребителашка дІа ца кхоачийташ йисай кхо миллионни 885 эзари сом мах бола тайп-тайпара продукци.

Экономически реформа хьалашка къахьегача завода коллектива балха тІа керттерча хьокхамах цаІ лоархІаш ба пайда белга. Цхьабакъда, пайда ца барал совгІа 300 эзар сом зе а деш, чакхдаьккхад цо хьалхара ах шу. Къахьегама овсарле лакхъяра пачхьалкхен план кхоачашъяьй.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪАГА ДАЬ КХАЙКАРАЛ

ТІеххьарча ханарча событеша, цу е вокх регионе хулача забастовкаша, стачкаша, къамашта юкъе дувлача довнаша хьахьокх, вай мехка перестройкас ира, хала ха ловлга. Хьахулаш латт дІахо радикальни экономически реформа процесс, демократизаци, гласность дегІакхувлара тІехьа дола деррига низаш мамогга вІашагІтохалга дІадехаш йола ситуаци.

СССР Лакхехьарча Совето къоабал а ду, хьал а лоац къахьегамхой законни дІадехараш, ишта, дика кхетаду, уж перестройка кхы а хьаддагІа дІакхахьа, беррнгача наьха, вай общества хІара члена керда къахьегамеи вахареи хьалаш хьадеча наькъа тІара бюрократически духьаленаш дІаяха гІерташ хилар.

Халкъанна хьалхашкара ший бехктокхам бизза кхета а беш, СССР Лакхехьарча Совето декхарийла ю союзни правительство кхы тІехьа а ца тетташ, геттара сиха къоастае езача проблемашта — кхачан, транспорта, торговлен, унахцІено лораяра, городашкеи юрташкеи чуІе фусамаш хьалъяра, къахьегама режима, цунах луш долча алапен, салаІара условешта чІоагІа теркам тІаоза. Цу гІулакха новкъостал дергда, дукха ха йоацаш депутаташ еннача предложенеех тІанйцача халкъа эша товараши молхаши эцара кхы тІа 10 миллион сом хьакъоастадарах йолча решенес. СССР халкъа депутаташа хьаллоац парте, профсоюзаша, общественни организацеша шоай бюджетий средствай цхьа дакъа 1989 шера октябрь бетта денз во таро йолча пенсионерий категорена доагІача пенсе минимальни боарам лакхбергболаш дІадаларах йола инициатива.

Оаха кхайкарал ду республикански, моттигерча Іаьдала органашка, еррнгача къахьегама коллективашка наьха саготах дола хьашташ кхоачашдара мамогга таронаши материальни ресурсаши лаха тІахьехаш.

СССР Лакхехьарча Совето гаранти лу хІанзарча а гурахьарча а сессешка къахьегама коллективашта бокъонца шоай лоІаме хулцеи ше-шийна доал делгеи Іалашдеш, предприятешта къахьегарах хьахинначох шоашта доалде бокъо луш, ахархошта лаьтта дІалуш дола законаш тІаэцаргхиларах, республикашта суверенитети боахамий расчети Іалашъергхиларах, моттигерча а республикански а Іаьдала органашка халкъа викалаш демократически хьисапе харжара, хІара гражданина бокъонаши кортамукъалеи лораяра дола хьалаш хьадергхиларах. Цу тайпарча законех да: доалахьенах, лаьттахи лаьттах пайда ийбарахи, арендахи арендин оттношенеехи, предприятех, союзни республикашка экономикаи социальни сфераи кулгалдара юкъарча хьисапех, моттигерча самоуправленеи моттигерча боахамеи юкъарча хьисапех, профсоюзех, кагирхоех, ди лелабе а ца лелабе а бокъо яларах, кепайоазонахи информацехи, ишта кхыдолчох дола законаш.

Лакхехьарча Совето ниса хургдолаш санна лерхІ моттигерча Советашка махулла сихагІа хоржамаш дар, уж бокъонца демократически кІийлен тІа чакхдахар, кулгалделга чІоагІдар, паччахьалкхен аппарат квалифицированни боацача, болх бе ца могача болхлоех Іоцlенъяра никъ тІатеІІа дІакхахьар, управлене аппарат кІезигъяр, ца йоагІаш тела привилегеш дІаяхар.

Тхона хьадда, лаьрхІар чакхдаккха гІерташ болх булург а ба, оаха из берг а ба, нагахьа санна оаша хьаллоаце, экономически политически реформаш чакхйоахача, дерригача боарамашка управленена демократизаци еча, вай дегІаухачара хьаІайна проблемаш конструктивно къестаеча болхлой класса, ахархоша, интеллигенце, дерригача общественни болама хьинаре дакъа лоаце.

Ховш махиллара, вай общества экономически структуре, наьха дерригача вахаре кІоаргга хувцамаш дара тІатеІІа а цІена а къахьега дезаргда. Гарггарча хана тхо хьожаргда къахьегамеи социальни довнаш дІадахара порядок оттаеш долча-законага, ишта, оаха тІаэцаргда саг бюрократизмах, низбарах лоравеш йола гарантеш чІоагІъяра хьакъехьа де дезараш. Тайп-тайпарча регионашкара забастовочни боламаша, къамашта юкъерча довнаша гІулакх тоадара новкъостал диц, хІаьта из талгІе халкъа боахама дуккхача доакъошка дІакхача, экономикера кризис чІоагІъе, из дарца цар къоастаде лерхІаш хинна дешаш къоастадар гаьна даккха, перестройка чІоагІа новкъарле е тарлу. СССР Лакхехьарча Совето тІадилларах СССР правительствас таро йоацача наха пенси тІатохара цаІ ах миллиард сом средстваш лохача юкъа забастовкаш ярца даь зе бІаьш миллион сомашка кхоач.

Оаша, тхоай харжархоша, хІара советски саго исторе халача хувцамий укх хана деррига долчча бесса кхетадарга, хьаллацарга, болх лерттІа вІаштІехьбаккхарга, дика гІулакхаш дарга хьежаш ба СССР халкъа депутаташ.

СССР Лакхехьара Совет.

Вай республикерча промышленни предприятешта юкъе эггара хьалхарчарца самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача хьалашка яьнна, болх бе йолаеннарех я «Промавтоматика» НПО чуйоагІача опытни завода коллектив. Экономически реформа хьалашка болх бара ханнахьец е йоагІача бессеи цо кийчо ярах балха тІа дика кайоалаш къахьегаш я из. Цхьаккха бутт е шу дІадахийтац цо пачхьалкхен план меттел тІанйца декхараш а дикка тІехкхоачаш ца деш. ДІабахача ялх бетта товарни продукци арахецара пачхьалкхен план 102 процент кхоачашъяьй завода болхлоша. ПланагІа лаьрхІачул совгІа арахийцай итташ эзараш сомий маьха товарни продукци. ДІадахача шера ялх беттаца нийсйича укх шера цу юкъа из продукци 12,7 процент дукхагІа хиннай. Шоай потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш а дизза кхоачашдаьд цар. ТІехкхоачашъяьй паччахьалкхенна пайда бара, къахьегама овсарле лакхъяра плановн заданеш а.

Уж къахьегама толамаш хьакхолларашта ба хьинаре къа а хьегаш, башха-дика производственни хьокхамаш доаха бІаьш бола болхлой. Царех цаІ я монтажница Юсупова Белант Хавадиевна. Цхьаккха смена дІаяхийтац цо ший норма 115 процентал чухьнахьа кхоачашъяь. Ше укхаза болх беш йолча итт шера Іалаьмате дика кхийттай из ший профессех. Цудухьа овсаре къахьегарал совгІа ше хьаеш йола продукци тІехдика мара хилийтац цо. Долче, ший тамагІа а долаш продукци арахеца бокъо еннарех я из.

Дошха дакъа лоац цо юкъарча балха тІа а. ХІанз Грозненски горсовета депутата декхараш кхоачашдеш я Белант. Шийна харжархоша тІакхухьа наказаш кхоачашдалица сатийна Іечарех яц из. Ишта йола Б. Юсупова предприятерча дуккхача болхлоша, харжархоша чІоагІа лоархІаши сийдеши я.

Шоай балха тІа йоккха опыт йолаш ба монтажницаш Якуменко Алла, Афанасьева Валентина, Кузнецова Галина. Цудухьа цар Іалаьмате дика кайоал шоай балха тІа. Цхьаккха смена дІаяхийтац цар шоай нормаш 120 — 130 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа хІанзлехьа дикка тІехкхоачашъяьй цар ворхІ бетта задани. Шоай опыт, дикагІйола балха методаш дІа а йовзийташ, цар хьалхебаь говзанчаш а дукха ба заводе. Царех цаІ я къона монтажница Тимофеева Галина. Радиоаппаратура монтажница ученица йолаш дукха ха йоаццаш къахьега йолаелар из. Ше каралаьца болх сихагІа караберзабара, из кІоаргагІа бовзара тІаххувш хиларах лоаццача хана караерзайир цо монтажница професси. ХІанз хІара сменагІа нормаш тІехкхсачаш а еш, болх беш я из. ХІаьта ший бехкагІа цо балха тІа хьовзам хилийта е брак йолаш продукци арахийца цхьа моттиг нийсъялийтац.

Сурташ тІа: 1. монтажницаш Г. Тимофеева, В. Афанасьева, А. Якуменко, Г. Кузнецова; 2. монтажница Б. Юсупова.

И. ПЛИЕВА-сурташ.

КПСС обкоме

Кадраш шоай гІулакх довзаш хила еза

Хьанах тийша дутаргда гІулакх? Из дош лерттІа къоастадарах тийша ба дуккхагІча даькъе перестройка толам. Кулгалхой харжара, уж дІа-са нийсбара системе, белгалдоахар, КПСС обкома кадрови комиссе тахан хоалуш хувцамаш хулаш латтилга.

ДІаяхай къахьегама коллектива кулгалдара саг оттавара дош келейно, лакхерча указанегІа къестадаь ханаш. ХІанз наха шоаш гласно, демократически кІийлен тІа хорж шоай кулгалхо. Цу хьисапе вІашагІъехк партийни, советски органаш.

Заседане къамаьл даьча КПСС обкома организационно-партийни кадрови балха отдела заведующе А. В. Шаршавых, СССР 50 шу дизара цІерагІча химзавода слесара М. А. Мамаева, «Октябрьнефть» НГДУ инженера А. А. Гортикова, «Ассинский» яхача совхоза тракторни бригада бригадира А. М. Гребенника, ишта кхычар дийцар кадрай резерваца беш бола болх тоабе эшаллах. Цу гІулакхе хьинаре дакъа лаца деза юххьанцарча партийни организацеша, хоржача партийни комитетий членаша, мугІаререча коммунисташа. Ишта цига дувцар тайп-тайпара кулгалхой альтернативни кІийлен тІа харжара практика шерра юкъехкувла езалгах.

Комиссе заседане дакъа лаьцар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара Д. Г. Завгаевс. Цо къаьстта теркам тІаззар экономикерча, социальни сферерча ирача проблемашта, уж толаме кхоачашъяр шоай гІулакх довзаш болча кулгалдеча кадраех тийша долга.

1989 шера 23 июле

Центральни телевиденена М. С. ГОРБАЧЕВА енна интервью

Корр.: Михаил Сергеевич, тахан хьога де беррнгача советски наха дагадоалаш дола цхьа хаттар да тха. Мишта латт хІанз мехка кІора боккхача регионий шахташкара хьал?

М. С. Горбачев: Ишта да а да из. Іа даь хаттар берригача советски наха дагадоалл. Из царна дагадалла а деза: хІана аьлча, укхаза дувцараш да халкъа хьаштех хьокхалуш а, перестройка гІулакхаш дІадахарца духхьалара бувзам а бола цІенхаштта дешаш. Вай хала денош лайнад. Хала, сагота, кхыметтел драматични. Аз из дувцац этта хьал геттара чоалхане дерзадар духьа. Аз хулаш латтачун болчча бесса мах бу. ХІанз аз дувцаргдац ситуаци чоалхане ерзаяьча, мехкарча кІора боаккхача бассейнашкара шахтераш забастовкаш ярга бигача бахьанех. Цунах аз тІехьагІо дувцаргда.

Аз духхьал дІааргда, нагахьа санна, из ситуаци кхы дегІаенаяларе, керттерча даькъе ханага диллача, нагахьа санна, цу тайпара кхохкам дІахо лаьттабаларе, нагахьа санна, из кхыча отраслешкарча къахьегама коллективаша хьаллаьцаяларе тІаккха дуккхача хІаман кхерам тІатоссаргбар. Цудухьа аз дика кхетаду Іа сайга даьча, нах бокъонца хулаш латтар ха, хІанз цига малагІа хьал латт ха ловш хиларах долча хаттара маІан.

Аз эггара хьалха аргдар, цу дерригача деношка Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совето, правительствос кІор баккхарца бувзам болаш йолча еррнгача ведомствашa геттара чІоагІа болх баьб, аьнна. Оаха дийнахьеи буси цу регионашца айхха бувзам лоаттабора, хьадда дешаш къестадора, забастовкаш ярах этта ситуаци теркал яра. Еррнгача кІор боаккхача централшка ЦК а правительства а викалаш дІабахийтабар. Цу дешай еррнгача комплексага хьожача хьинаре дакъа лаьцар Лакхехьарча Совета депутаташа, еррнгача Лакхехьарча Совето. Мадарра аьлча, тхо дерригаш а из гІулакх къоастадеш дар. Сона хетачох, из кхетадеш а да. Аз хьалха мааллара, из дош геттара чІоагІа чоалхане дар.

Царца цхьана баьча балхо цу дешай еррнга комплекс ювцарга довла, доаггІаш дола договораш де таро елар. Цул совгІа, болх дикача хьале бора — шахтераша шоай оагІорахьара цІенхаштта доагІар дІадехар, цхьабакъда, дикача конструктивни хьале. Реалистически хьале. Из а белгалдаккха деза, хІана аьлча, из чІоагІа лоархІаме да.

Корр.: ХІаьта цох пайда а баьлар...

М. С. Горбачев: Баьлар. Этта хьал реалистически дар. Укхаза цу деша шун теркам тІаозаргба аз, хІана аьлча, наха кхетаду вай еррнга ресурсаш болх беш йолга, кхы тІа тaронаш йоацилга. ХІаьта керттера дешаш къоастадар этта ситуаци хувцаяларца, экономически реформа дегІакхувларца, боахам лелабара методаш хувцарца дувз наха, хІана аьлча, цу дерригне инициативни болх бара таронаш ялар, къахьегама овсарле кердача боарам тІа яккхар, кхыдола керда хьокхамаш гойтар, йоккхий доходаш яр, кхохкам дІабаккха пайда лургбола таро цар ялар дог а доахаш.

Мадарра аьлча, шахтерий къестаде деза, кхы тІехьа ца а доахаш, къестаде деза дукха дешаш хьаІайнад. Дувцар да, духхьал цар, къахьегама хьалашта доагІаш долча дешаех. Из деррига а дика техкад. Массанахьа протоколаш оттадаьд, царца цхьана документаш кийчдеш латт. Уж деррига документаш цхьана баьча балхах хьахиннар да. Цар хьахьокх таханара таронаш, центрас а шахтераша шоаш а ситуаци кхетаеш хилар. Мадарра аьлча, лоархІаме этап чакхъяьннай. Из чакхъяьннай, аз мааллара, цхьана гІулакх леладара, яхачох дІа-хьа кхетара хьале. ХІаьта оаха цу деррнгне боагтІа мах бу.

Къаьстта белгалдаккха деза, цу чоалханеча хьале наха шоай бехктокхам кхетабар, совдар ца леладар. Цар цу чоалханеча ситуацех кхычарна воча оагІорахьа пайда эца таро яланзар. Цун а оаха боагтІа мах бу.

ХІанз дувца йиш я, цхьана болх баьчул тІехьагІа таханарча ден Іуйранга шахташка латтача ситуацех. Селхан сайрийна а бийсан а, тахан Іуйрийна са шахтераш болх соцабаьча еррнгача регионашца къамаьл хиннад.

Корр.: Мадарра аьлча, салаІа ха хиннаяц...

М. С. Горбачев: Сона хетачох, укхазара гІулакх салоІам дагабохача дацар. Моттигашка центра викалаш шахтеращца дийнахьеи буси болх беш бар. ХІаьта укхаза а болх цу тайпара бора, хІана аьлча, массе а хана духьал цхьацца хаттараш нийслора.

Корр.: Уттача хаттараштa жоп тела мадезий.

М. С. Горбачев: Деза-те. ХІанз Кузбасс болх беш я. Караганда а болх беш я. Укхаза Донбассах ала деза. Цига новкъост Рябев керте волча комиссея шахтерий викалашеи цхьана беш хинна болх чакхбаьннаб — дІа-хьа дага а баьнна, документаш а оттадаь, царна кулгаш яздаьд. ХІанз Макеевкера шахтераш болх беш ба, ишта кхы а шинкхаь городера горнякаш а болх беш ба. Цхьайолча районашка тховсара болх дІаболабе лерхІ.

Донецке цу хьакъехьа мел даьр хьаллоац, цхьабакъда, цига даь договораш кхоачашдергдий - хьогІ, Лакхехьарча Совете а правительстве а уж дувцаргдий-хьогІ, яхаш сагота ба. Из моттигашка къестаде дезача дешашта а доагІа. Сона хетачох, наьха дагарчох кхета воагІа, уж цхьадолча даькъе тешац. Цудухьа, Донецкера шахтерий сатедеш ала безам ба са: азеи Н. И. Рыжковеи телеграмма тІа белгал мел даьккхар, шуца мел дийцар, дерригa кхоачашдергда, къоастадергда шахтераша дакъа а лоацаш, аьнна.

Корр.: Хетаргахьа, цунах ала доагІар, хІана аьлча, ТАСС хоам, баь махиллара, из донецки шахтерашта дена Іац.

М. С. Горбачев: Дика болх ба, Іа из сона дагадохийта. Тахан наха телефонаш етташ, телеграммаш ухийташ хетт: цхьан регионa хьакъехьа доагІар белгалдаьккхад, цхьабакъда, вокх региона хьакъехьа хІама аьннадац. Аз цІаькха а чІоагІду, шахтераша хьалхадаьха дешаш къестадара хьакъехьа белгалдаьха де дезараш еррнгача регионашта доагІаш долга. ХІанз са къамаьл хилар Российски Федераце Министрий Совета Председатела заместителца новкъостаца Горшковцеи Коми АССР обкома секретараца новкъостаца Мельниковцеи. Уж «Воркутауголь», «Интауголь» шахтеращца документаш оттадаь боалаш латт. Цига хетт Кузбасса а Донбасса а хьакъехьа белгалдаьккхар тхо...

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа).

АЙБЕ БЕХКТОКХАМ!

КПСС обкома бюро заседанера репортаж

Тахан вай халкъа боахам чоалханеча хьал тІа ба. Экономически реформа хІанз мара дІайолаеннаяц, хІаьта цунца цхьана боккха болх бе безаргба доал дара керда методаш бокъонца практике юкъейоалаеш. Цудухьа пятилетка декхараш дизза кхоачашдара лоаттабу къовсам мелбалийта йиш яц.

МалагІа гІулакхаш чакхдаха деза пхе шера задани кхоачашъяра? Фуд республика социально-экономически дегІакхувлара программа кхоачашъе новкъарле ер? Уж а наьха вахара хьалий боарам айбара промышленни предприятеша, боахамаша стабильни болх бара хьакъехьара кхыдола а дешаш дувцаш, дІадахача шоатта дийнахьа хиннача парте областной комитета бюро заседане КПСС обкома социально-экономически отдела заведующе заместителла Лисоколенкос белгалдаьккхар, республике 48 промышленни предприяти кхрарча шера хьалхарча ялх бетта заданех лоархІа ца яьлга, дукхача производственни коллективаша кхоачашъяьяц договорни поставкаш яра заданеш. Царна юкъе къаьстта белгалъяьккхар цо Назрановски трикотажни фабрика, «Грознефтеоргсинтез» яха производственни объединени, «Чеченингушпромстройматериалы» яха объединени, «Чечингстрой» яха объединени, ишта кхыйола коллективаш. Къахьегама овсарле дегІакхувлара темпаел хьалхадувл алапи тІадетталулга. Масала, промышленносте 5 процент, гІишлошъеча 7 процент дукхагІа тІадетталу из. Къаьстта ира критика йир гІишлон материалаш хьаеча объединенена. Отрасла болх овлангара денз толхабаьб цо, соахка хинначул кІезигагІа арахец кирпишкаш, цхьаккха йоахо йиц Іалама хатар хиннача, районашкара кхычахьа баха дІа а бaха, шоашта цІенош хьалде лаьрхІача дезалашта.

Ишта чІоагІа критика йир машиннаькъа транспорта а «Чечингавтотранса» а балха. Соахкарчул кІезигагІа рейсаш яьй транспортникаша, ханал дикка дукхагІа лоаттаю вагонаш, цистернаш, ханнахьа дІа ца бугаш дукха гоабу пассажираш, кхыдола кхоачамбоацараш дувлийт.

ТІа-тІа дегІаухаш латт перестройка темпаш, белгалъяьккхар я Іалаьмате йоккха масштабаш йола программа, из кхоачашъяра эш доккхий гІулакхаш кхоачашделга, хьаьддача лостамагІа уж чакхдоахилга. Цудухьа, парте Нохч-ГІалгІай обкома бюро заседане къаьстта дувца оттадаьдар тІехьаюсача къахьегама коллективашка беш болча организаторски а политически а балха хьинар мамогга айде дезаш хиларах дола дош.

Массаза ечарна тара йоацаш яр из заседани. Цига дакъа лаца хьийхабар КПСС горрайкомий хьалхара секретараш, министерствайи ведомствайи кулгалхой, дуккхача предприятей, колхозийи совхозийи юххьанцарча парторганизацей секретараши кулгалхойи.

ЦІенхаштта дийцар бюрос республика социально-экономически даькъе дегІакхувлача эттача хьалах а нийслуш долча кхоачамбоацарех а. Укхаза дувца оттадаьча лоархІамегІа долча дешаех керттера дар — продукцена поставкаш яра договорни декхараш кхоачашдар. Дог деладеш дацар хьагучадаьнна сурт. Хьалхарча ах шера 98,4 процент мара кхоачашдаьдац уж.

ЧІоагтІа теркам тІабахийта дийцар заседане жилищно-коммунальни боахама предприятей балха тІа нийслуш долча кхоачамбоацарех. ХІанз а тІехь дуккха моттигаш нийслу нах бахача моттигашка хий ца хулаш, цІенош, котельнеш тоаелга гаьнадоахаш, воча хьале да городера дерригаш хІана дац, аьнна, наькъаш, боагтІача боараме вІаштІехьдаьккхадац гонахьара Іалам лораделга.

Уж деррига гІалаташ, ледарлонаш ювцаш, цун керттера бахьан да боахама гІулакхашта тІехьа лоаттабу тІахьожам, беррнгача боарамий кулгалхоша, дуккхача партийни комитеташи партийни организацеш а баь хилар, яхаш белгалдоахар, бюро заседане, хІаьта экономикагарча хьалах болча бехктокхамана кІалхара яла йиш яц парти.

Дувца оттадаьча деша хьакъехьа деррига чулоацаш а цІенхаштта а къамаьл дара гулбеннараш тІахьехаш, парте обкома хьалхарча секретара Д. Г. Завгаева массанена хьалхадаьккхар этта хьал самокритично тахка дезилга, тІехьаюсача ведомствай, боахамий, предприятей кулгалхоша шоашта тІадиллача гІулакхий хьала малагІа мах бу ладувгІа дезилга.

Хьалхара дош лу машиннаькъа Грозненски отделене начальника А. Я. Спиридоновна.

А. Я. Спиридонов. Геттара чоалханеи халеи хьал эттад тахан Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа тІа. Из дувзаденна да Армене лаьтта аьга хиларца а Закавказья республикашка вайна массанена йовзаш йола событеш хинна хиларца а.

Айхха доагІаш да из вай Грозненски участкана а. 8—11 сахьата тІехьа а ювлаш дІаух поездаш, дІа ца дохьийташ дисад 600 эзар тонн мовхьаш, царех ахаш тха бехкагІа а дусаш. Цудухьа цахаддаш дийнахьа-бус дежурство чакхйоаккхилга вІаштІехьдаьккхад оаха, чІоагІбаьб мехкдаьтта дІадахьийта кийчдара тІехьа лоаттабу тІахьожам. КІезига дац тха тхоай бехкагІа дола кхоачамбоацараш а. Поездаш дІа-юха кхувлача бригадашта кхачан продукташ Іалашъяра гІулакх толхадаьд. Цхьайолча предприятеша ханнахьа йоасса а еш хьаахийтац тхона цистернаш, вагонаш. Масала, май бетта денз 25 вагон лоаттаю «Чечингавтодора», цар чура гудрон Іодоасса ца деш. Укх деношка Гудермесски локомотивни депо хилар совещани, цига раьза боацаш цхьацца къамаьлаш дир машинисташа...

Д. Г. Завгаев. ХІаьта сенна раьза яцар Гудермесски локомотивни депо коллектив?

А. Я. Спиридонов. Керттерча даькъе из раьза яцар цхьадола социальни дешаш къоастадара лелама. Ишта цар предложенеш елар хозрасчета тІа довлара, салоІача цІеношкеи санаторешкеи аха дукхагІа путевкаш телара, кхачан продуктащца шоаш Іалашбелга тоадара хьакъехьа.

Д. Г. Завгаев. ТІаккха ханнахьа хІана къестадац оаш хьаІайна уж деррига дешаш? Хьона хаций локомотивни бригадай салоІам, уж кхачанца Іалашбелга во вІаштІехьдаьккхалга? Из-м деррига а хадданза тІахьожама кІал а лоаттадеш, гаьна ца доахаш къестаде мадезий. Мишта лел шунцига наха фусамаш хьалъелга.

А. Я. Спиридонов. Укх шера машиннаькъахоша цхьа цІа дІаденнадац эксплуатаце.

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа).

1989 шера 23 июле

Центральни телевиденена М. С. ГОРБАЧЕВА енна интервью

(Ийстедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

на доагIаш дий? Аз цIаьхха а ах: массанена доагIаш да. Цул совгIа, из е кхыйола решенеш кхоачашъеш, Къулбаседе, Полярни кругерЕ болх беш бола шахтераш теркал де беш а бита йиш яц вай.

Мадарра аьлча, дувцар берригача шахтерашта доагIаш да. Болх беш я «Ростовуголь». Шахтераш вIалла болх ца соцабеш йола регионаш а я. Тахан ситуаци тоалуш йоагIа. ХIаьта, хIана къамаьл деш ца ну шахтерашка ала безам бар: оаха шуй бокха мах бу. Дешаш оттадечаьра, уж къоастадечаьра цар принципиальноста, мехка шоай къахьегам мел лоархIаме ба хетадеча цар реалистичноста.

Нагахьа санна, ситуаци кхы ганаьлйннаяларе, хIаьта цул совгIа, кIоаргIаьнгача балхаш из цIенхаштта мехка экономикана IатIкаргьяр. ХIаьта фуй IаIаккха экономика? Из эттa хьал вай мехка деррига-чаьра балха IатIкаргдар, кхилара да. Сона хетачох, тахан шахтераш болх бе болабалара факта вай деррига са-къо боагIа мах бергба.

Корр.: Михаил Сергеевич, хIаьта хьога айса де лаьрхIа хаттар сох хьалха хургда, аьнна, хет сона. Хетаргахь, дукха ха езаргьа из деррига боагIаш беса уйла е, из къоастаде, хIаьта а са хьа-ер хаттар де безам бар: тахан эттача цу хьалах малагIа урокаш, выводаш е йиш я?

М. С. Горбачев: Хьо бакъ-лув, цунах выводаш ергья, аьнна. Iа маллара, бусоцаш выводаш е хьалха да. Из де ха а хиннаш. ХIана аьлча, тхо даргара цу ситуаце кхоожам дIабаккха-ера деррига проблемаш къоастаде кхьегаш да.

ХIаьта а цу хьакъехьа тахан ала хIама да тха. Эггара хьалха, перестройка вайна эшаш я, аьнна. КIора бокккамна бассейнашка, шахтерски поселкашка, шахтерий къахьегама хьалашка, мадарра аьлча, из отрасль дегIакхуйлача дукха проблемаш къайнай. Цхьабакъда, уж проблемаш деррига сферашка, экономике, халкъа социальни балхе я. Цудухьа, вай перестройка кьагIаргдолаш дукха хIама хувца, наьх ваьтаргIа тоаде деза. Тахан из дош яра оттадаьд шахтерашца, хIаьта цар из кIал кийле йолаш а оттадаьд.

Цхьабараш а хьыбараш а вахар дикагIча оагIорахьа тоадаларга хьежаш багIа. ХIаьта из перестройка яра наькъагIа мара карагIдаргдац. Цунца, вахара цу тайпарча ирача формо цIаьккха а перестройка эшилга чIоагIду.

ХIаьта шоллагIдар. Кхы а чIоагIагIа низ тIабохийташ хьадда перестройка е еза. Из маIан долаш яр шахтерий выступленеш. Цар духхьал хьайоах, оаха хьетаю мехка таронаш цхьа доазув долаш хилар, хIаьта уж таронаш алсамъяха йиш йолга, нагахьа санна, мохк боахам лелабара методаш хувцара наькъа тIа дIабоде. Хеталу, боахам лелабара методаш хувцара даькъе таро лоцуш дола законаш мадий, аьнна. Цхьабакъда, царна дукха духхьа, хIаьта шахтераш, болхлой класс, хIаьта из со-на Ленинграде а хезар, раьза хIанз санна ледара перестройка, экономически реформа дIахьахьара.

Хетачох, болхлой класса массанега центре а моттигашка а уйла айттаргья. ХIаьта эггара а уйла кертердар — эшаш дола де дезарш тIаэцар, мехка хьашташ, халкъа хьашташ кхоачашдара экономика хьаддара перестройка ечара новкъадар дIадаккхар. Эттача хьалах е езача выводех цаI из я. Шахтераша чIоагIа перестройка гIулакх...

Корр.: Деррига тIахьожама кIал лоаттадаь.

М. С. Горбачев: Цу тIехкага укх хьожаш хилара оаха доаккхал ду. Амма, цар оттадаь дош нийса да, хIаьта болхлой класс а из дош нийса оттадаь...

Шеко йолаш кхы цхьа а дац: перестройкашка, экономически реформа практически кхоачашъяра бокъонца къахьегама коллективаш а хьалхадера моттиг дIалаца...

КIора бассейнашка хиннача комиссей балхо хьа махьоккхара, цхьа шу, шн шу, кхо шу хьалха къоастадаь хила дезаш хинна дешаш кхы а дукха да. ХIаьта цу даькъе цхьаккха тайпара центра решенеш эшаш а яц.

Корр.: Духхьал моттигашка мара.

М. С. Горбачев: Бакълув хьо, моттигашка. Поселкаш тоаяра, транспорта, хинпровода, торговле балха хьакъехьарча дешашка комисси хIанз хьожаш хилар нийса дий-теш. Бус деш долча балхащцеи, сайрийнарча балхащцеи, дувзаденна е масса а маца а хургда салоIама денош, юкъара салоIара ди шахтераштa эшаш да е дац яха дешаш шоаш къоастаде йиш яцар-те. Иштта кхыдар а. Уж моттигера дешаш да е кхыча бесса аьлча, отраслевой дешаш да. Хаттар отта тарлу, моттигерча органаша иштачa хьале болх хIана бу, аьнна. Халкъа кхерам тIатоссийташ йолча цу тайпарча ирача формаех пайда а ийбеш, къестадайта дезатеш иштта чоалхане доаца дешаш.

Корр.: Мохк воча хьале ба.

М. С. Горбачев: Мохк хинна а ца Iеш, экономика а я воча хьале. Вай партийнии советскии органаша, кадраша беча балхах лаьца дуккха дийцар шахтераша. Хетаргахьа, царех дукхагIбараш хьалха хиннача уйлашца, хетарашца бахаш ба; хьалкъ диалог яр, поселкаех, районех, городех, иштта нах шоаш болх беш йолча предприятеех лаьца дола геттара лоархIаме дешаш къоастадар дIадехаш болга, ха хувцаенна йолга кхетадеш бац уж. Берригача мехка доагIаш дола дешаш а да царна юкъе. ХIанз наха массе хIаманна бала кхоач, хIаьта цхьабола новкъостий ширача ханара хетарашца бахаш ба, цигара доагIаш да наьха терко ца яр, нахаца бувзамаш ца хилар бахьан долаш дукхагIча даькъе къоаста ца деш дус геттара лоархIаме дешаш. Цу гIулакхаща машар лелабе раьза бац хIанз болхлой, тIехьагIа а раьза хургбац. Кузбассеи Донбассеи центра, республикашта, областной органашта хьалхашка моттигерча органаша беча балхах лаьца хьадда дешаш оттадаьд цар. Цу даькъе да цхьаццанахьара из е вож бехктокхаме болхло балха тIара мукъаваккхара дешаш а. Цхьаццанахьа пленумаши сессеши хиннай, моттигашка къоастаде йиш йола шахтерий хьашташ теркал ца деш бола нах балха тIара мукъабалийтаб.

Корр.: Вешта аьлча, дешаш кардинально къоастадеш да.

М. С. Горбачев: Эттача хьало енна цхьаькха цхьа урок я ер. Из ювзаенна я дукха ха йоаццаш КПСС ЦК, союзни республикай Компартей ЦК-ай, парте обкомийи крайкомийи секретаращца хиннача совещане дийцача къамаьлаца. Вахаре нийслуш дола хIамаш теркал а деш, халкъа хьашташ кхоачашдар духьа болх бе безилга, геттара хала дешаш къоастаде гIерта дезилга, уж дешаш нахаца дувца дезилга дийцар цига. Кхы никъ бац. Бокъалдар дийцача, из шеддар доацаш перестройка дIагIоргьяц. Экономически а иштта политически а процессашка, духовни сфере наха хьинаре дакъа лоацаш хилча мара из дIаяхьа таро хургьяц.

Цу тIа къамаьл хадийта мегаргдар. Политбюрос, Лакхехьарча Совето, СССР Министрий Совето уйла е езаш долча дешаех лаьца дувцаргдац аз. Лоацца аьлча, уйла е езаш дола хIамаш шортта да. Сона хетачох, моттигерча партийни, советски, боахама органий уйла е езаш дола хIамаш дукха да. Уйла яра а гIулакхаш дара а цIенхаштта импульсаш еннай шахтерий забастовкас.

Из да-кх хьа хаттара аз луш дола жоп. Мадарра аьлча, из дизза жоп дац. Цхьаькха а да, хетаргахьа кхоана Лакхехьарча Совете цу хьакъехьа цхьадола дешаши предложенеши ювца оттаергья оаха, ха ца а йоаеш, цу ирача ситуацес енна урокаш теркал а еш, болх бергболаш.

Сай къамаьл йистедоалаш шахтерашка, берригача болхлошка, мехка мел болча къахьегамхошка хIанз вай дахар геттара бехктокхаме ха а перестройка дегIайоалара лоархIаме этап а йолга цIаькхазза а хьалхадаккха безам бар са. Общества вахаре мел йолча сферашка овлангарча хувцамий наькъа тIа вай даьннача хана из критически период хила тарлу. Из шеддар атта хьахулаш дац, цхьайолча хана кхыметтел зенаш а хул, цхьабакъда, из деррига эшаде деза, нагахьа санна вай общество кердаяккхара шеррача наькъа тIа довла вай безам бале.

Корр.: Михаил Сергеевич, доккха баркал хьона интервью яларах а оттадаьча хаттараштa хьадда жоп даларах а.

Доккхий декхараш тIайпад шийтталагIча пятилетка дийлагIча шера А. Шериповa цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода технологаша. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически ях йоаржаьча дуккхача установкай коллективаша бизза пайда ийбу шоай таронехи кхоачамехи. Къахьегамен технологически режим телхаеш моттигаш нийсъялийтац, боагIача боарамагIа болх байт производственни мощносташка, яхье баьннача технологаша даьхача къахьегама толамий денна итогаш а еш, уж дIайовзийт массанена а, хьалхалаттарий опыт шерра йоаржаю цар. Иштта болх беча установкай технологаша тIехкхоачашду шоаш тIаийца декхараш. Царех цаI я Л-35 яхача установка коллектив. Цо ханал хьалха рапорт делар товарни продукци арахецара ялх бетта план кхоачашъярах. Ер шу доладелча денз хIанзлехьа пачхахьалкхен планал тIех цо арахийцай 400 тонн совгIа чакхдаьккхача мехкдаьтта продукци.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, хадданза социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалбаьнна ба йоккхагIйола оператор Казьмина Наталья Михайловна, операторaш Колбасюк Татьяна Викторовна, Шамардин Виктор Алексеевич, кхьбола технологаш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Н. Казьмина, операторaш Т. Колбасюк, В. Шамардин.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурт.

ВАЙ-ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

Армене мохк аьган Сумгаите нах а боабеш зулам даьннен хиларца дувзаденна вайцига баьхкача эрмалошкара письмо кхаьчар тха редакцега укх деношка. Цар баркал йоах фусам - даьшта шоаш безаме тIаэцарахи новкъостал дарахи. Цар дех шоаш дайта письмо газета тIа даккхар. Оаха дика а хеташ кхоачашду цар дехар.

ВЕЖАРАШТА БАРКАЛ!

«Кавказа халкъаш дуккха бIаьш шераш хьалха денз белгала да хьаша дика тIаэцаш хиларца, зе-зулам даьнна тIакхаьчача, наха оарцагIдовла кийча а царех къахеташ а хиларца. Из къаьстта ходелар Армянски ССР бахача наха дуккха нах боабеш, бахарах бохабеш, боахамаш хIалакдеш мохк аьгача хана.

Вежарашха йола Нохч-ГIалгIайче Арменера цхьа эзар саг тIаийца Iанзар. Цул совгIа, тхона хов мохк аьга дохадаь цIенош, гIишлош меттаоттаяра укхазара яхийта гIишлонхой отряд хиннилга а. Хала ха тхона тIаэттача шо тхона оарцагIдовларах оаха баркал ях шоана!

Тха халкъа меттел, берригача мехка а новкъа долаш Нагорни Карабахе эттача трагедех а ала безам ба тха. Дукха а йIаьххача хана а дийцад эрмалойи азербайджанцийи халкъех лаьца, цу хьакъехьа хIанзалца цхьан кога тIа даьнна хIама а дац. ХIанз а тIехь нах боабеш довнаш хул, Нагорни Карабахера эзараш бола нах байдда дIаух. Цу хьакъехьа а тешаме хилар Нохч-ГIалгIайче. Цо тIаийцар Бакура, Сумгаитера, кхыча районашкара байдда эзараш эрмалой. Хала дар, ше ваьча а хьалкхийнача а цIенах, моттигах, лаьттах къаста. ХIаьта шун лаьтта дахара мел эшар хилийтад тхона. Дуккхабараш балха эттаб, бераш школашка дешаш да. Из бахьан долаш оаха доккха баркал ях нохчийи гIалгIайи халкъашта!

Укх письмо тIа кулгаш яздаь берригаш а дIаязлургбац. Царех цхьабараш ба: **Петросян, Аванесян, Арутюнов, Погосян, Азизян, Саркисян, Вартанян, Мурадян, Хачатрян, Осепян, Григорян, Гукасян, Гастарян, Симонян, Саркисян**».

ДАГАЛАТТАРГДА

Советски а доазол дехьарча а дуккхача наха дог лазьдоалаш халахийттар мохк агарах эрмалой халкъа хатар хилча. Эзараш, эзараш бола нах оарцагIбаьлар Армянски ССР мохк аьга дохадаь боахамаш меттаоттадара, бала тIакхаьчача наха новкъостал дара.

Эггара хьалхарчарца новкъостал де цига вахар «Красный молот» завода болхло Седиев Ювсап.

Укх деношка предприяте директора, партийни организаце секретара, профкома председатела цIерагIа Къулбаседа Кавказа военни округа граждански оборона оперативни группа начальника а политически даькъерча цун заместитела а кулг яздаь письмо дера. Цу тIа йоах:

«Деза новкъостий! Шун коллективера пачхахьалкхен задани кхоачашъяра хьийха венавар новкъост Седиев Ювсап Зелимханович. Мохк агарах Армянски ССР районашка дохадаь цIенош, гIишлош меттаоттаеча болх беш цо хьахьекхар ше кIоарггa политически кхетам болаш, чIоагIа дисциплина йолаш саг хилар. Ший декхар цIена кхоачашдеш хиларца сий даьккхар цо подразделене.

Дика къахьегарах а гIулакх кхоачашдарах а эскара даькъе командоване баркал кхайкадаьд цунна...».

Вай доккхал ду ший завода, ший республика сий доаккхаш гIулакх даьча воай мехкахочох.

А. ОСМАЕВ.

(Ийстедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

АЙБЕ БЕХКТОКХАМ

КПСС обкома бюро заседанера репортаж

В. А. Алехин, бюро член, КПСС обкома секретарь. Мел миссел дулх лу шун гIонна болча боахамо? Хаций хьона? ХIаьта дIахалахь, тIеххьарча хана вогIа болх бе-м болабеннаб из.

Обкома бюро членаша дIахайтар отделене кулгалхоша беча балха шоаш раьза боацилга. Укхаза диццалийтад хьалхарча плане саг хила везилга. Социальни чоалхале дIаяргья, нагахьа санна нах бахара фусамашца, кхачан продукташца, кхы мел эшачунна ханнахьа а биззача боараме а Iалашбара дешаш къестадой, царна эша лерттIа къахьегама хьалаш вIаштIехьдоахе. «Могаргдий хьона этта хьал тоаде» аьнна, юхь-духхьала хьаттар А. Я. Спиридоновга. Могаргда, аьнна, жоп делар вокхо.

— Цхьабакъда, атта-м хургдац хьона из кхоачашде, хIана аьлча, овлангара денз хувца езаргья Iа хьай балха стили методаши, деррига Iайха де а ца гIерташ, хьайна яьча критиках йоаггIаш йола нийса выводаш а ю, царгара цIенхаштта хьабеха безаргба болх. Нах хьагул а бий царца дагавала веза, цар нийса никъ хьехаргба хьона. Нагахьа санна помещени шоана эше а бIарччача денна оаха шун доалахьа дIалургья шоана вай городера театрально - концертни зал. Мел эшачоа обком оарцагIъяргья хьона, Iа гIулакх овлангара денз тоадичахьа. Машиннаькъа тIа этта хьал тоадергдолгах А. Я. Спиридонова денна дош теркаме а эцаш, обкома бюрос на вид а оттаваь, цунна хьалхадаьккхар шу чакхдоаллача хана ше баьча балхах цо отчет яла езаргхилар.

Ший а ше кулгалдеча коллектива а балхах дувцара трибуна тIа вех Назрановски трикотажни фабрика директор **С. С. Муталиев.** Предприяте болх таханарча ден тIа хьатIакхоачаргхилар гуш дар 1986 шера хозрасчета тIа ялара цо кийчо еча хана денз. Документаци ханнахьа кийчъяьяр, цхьабакъда, кердача хьалашкара болх дукха кхоачамбоацараш з нийсдолийташ дIаболабир коллективо. Саг цецвала хIама дацар 1988 шера план оаха кхоачашъяь хилар, хIана аьлча, духхьал наьха хьинарах хьахинна хIама мара дацар из, цу гIулакха шоатта а кIиран а деношка болх бир коллективо. Къахьегам лерттIа вIаштIехьбаккхара и из хийцца дIабахьара а эшаш да оборудовани кердайоаккхилга, цхьайолча цехаштеи участкаштеи реконструкци елга. Из аттачарех гIулакх дац, аьлар цо ше отчет еш.

В. А. Алехина хаттар ду С. Муталиевга: хIаьта из де низ дIакхоачаргбар малав? Жоп луш цо дувц: предприяте укх 15 шера лъоса латташ я 5 эзар квадратни метр хула корпус, ерригача инженерни коммуникацешца йизза Iалашъяь а я из. Цхьабакъда, цох пайда эцарах дола дош цхьанна метте къоастадайта магац сона. Цох пайда эцара дош дувца оттадеш хIана дац?

С. Муталиевна на вид а оттадеш, шу чакхдоаллача хана фабрика балхах дола дош цIаьккхазза дувца оттаде решени тIаэц обкома бюрос, хIаьта нагахьа санна хьал дикалгахьа тоа ца лой, ший балха тIа КПСС член Муталиев вита йиш хиларах дола дош дувца оттаде деза, аьнна, хоадам бу.

«Грознефтеоргсинтез» яхача объединене балхах дувцаш отчет яра тIавех цун парткома секретарь **С. А. Бибулатов.** План кхоачашъяра, деррига дешаш къоастадара хадданза терко яьй парткомо, уж дешаш дийцад цо ший заседанешка. Шу чакхдалалехьа шоаш тIехьабусаш хилар дIадаккхара тIаерзаяь программаш оттаяьй, уж кхоачашъяра наькъаш белгалдоахаш да тхо, аьлар цо, ше къамаьл деш. Цхьабакъда, бюро членаша, хIаьта иштта заседане хьийхараша а цу сахьате кхетадир цо дер массазара къамаьл долга, гIулакх овлангара денз тоадара даь хIама доацилга. Иштта хIама ала магаза парткома секретара уж ледарлонаш ювлийтара бехк хьаьаб, цIенхаштача партийни бехктокхаме эзарий цIераш яха а магаза, хIаьта объединене дукхагIбола кулгалхой-м парте членаш мабий. ХIана дехац царгара жоп болх цар толхабаь хиларах, коллективера шоай авангардни лоархIам лаьгIбалийтарах?

Трибуна тIа ва **Р. Т. Голбураев,** «Чеченингушпромстройматериалы» яхача объединене генеральни директор. Керттера производства фондаш 98 процентага дIакхоачаш тишъеннай, дукха да объединенена чуйоагIача заводашка кулг-кара де деза балхаш, цига массанахьа реконструкци е еза, яхаш цо хьалхадаьха бахьанаш тIаэца тиганзар цхьанне а, хIана аьлча объединене кулгалхоша эггара хьалхарча аргIан кхоачашде дезар из долландаь. Уж ба йоагI-йоагIача боахама органашта хьалхашка оборудовани кердаяхара дешаш увтта а деш, тIехьа ца теттийташ уж кхоачашделга Iалашде дезараш. Нов. Голбураевна цIенхаштта бехк бир планагIа кирпишкаш арахецара гIулакх цо кулгалдеча объединене кхоачаш ца даро, долчча бесса аьлча, республика берригa гIишлонхой цунна хьалхашка бокъонца гораоттабаь хиларах. Цхьаккха дича а иштта самокритични боаца мах бе йиш яц ший балха, аьнна хьалхадаьккхар цунна.

В. А. Алехина хьаттар, мел кирпишк дIахийцай Iалама хатаро зе даьча дезалашта, аьнна.

Р. Т. Голбураев. — 600 эзар кирпишк.

Д. Г. Завгаев. — ХIаьта эшаш яр-м 1 млн. 230 эзар кирпишк майий.

В. А. Алехин. — Мегаргдий тIаккха халкъа хиннача балан иштта мара сагота ца хила?

Заводашка цхьаккха тIахьожам а боацаш харцахьеи бакъахьеи дIа-са удаю кирпишкаш. Р. Т. Голбураевгара цIенхаштта дIадийхар из дош къоастаделга а массанахьа лостам белга а, къаьстта теркам тIаэзар наха лерттIа салаIара, къахьегара хьалаш вIаштIехьдаха, столовей, буфетий болх тоабе безаш хилара. Цу тайппара йоакхо наьха еш яц, цудухьа цар сакхетаме хьахул «вокзале» вагIача сага психологи, кхычахьара дикагIйола балха моттиг лахара уйла.

Дош массе а оагIорахьара дийцачул, болх тоабергхиларах Р. Т. Голбураева дош денначул тIехьагIа предложени лу шу чакхдаьлча яьча итогегIа цун дош цIаькха а дувца, хьалхадоаккх цун карарча отрасла балхах ерригача республика халкъа боахама гIулакхаш тийша долга. ТIаийцача решене тIа къаьстта белгал а доаккхаш, НГIАССР Министрий Совета председатела заместитела К. С. Салтахановна, «Чечингавтотранс» яхача объединене генеральни директора Т. А. Ошаевна, Р. Т. Голбураевна тIадулл стихийни хатар хиннача моттигашкара кIалхарбаьхача дезалаша цIенош дергдолчча гIишлон площадкашка кирпишкаш дIатIаозилга. Из гIулакх дизза кхоачашдара тIеххьара ха — укх шера 5 август.

Бюро члений а заседане хьийхарий а вIалла сатедеш яцар торговлен министра заместитела **В. С. Гажаева** яь отчет. Цун къамаьлах гуш а дика холуш а дар этта хьал цунна бокъонца ца довзилга, цо хьалхадоахаш дола бахьанаш цхьаккха дош доацар долга, хIана аьлча сенца бакъде йиш я укх геттара йIайхача хана тикашка эца минеральни хий ца хилар, дефицитни продукташ талонех йохкилга вIаштIехьдаьккха ца хилар. ДIадаккханза да продавецаш нахаца гIожа къамаьл делга, уж Iехабелга, тараз нийса ца озалга. Цу тайпара кхоачамбоацараш кIезига дац столовешка а, укхаза геттара чамаза кийчбу кхача, кхыйола ледарлонаш нийсйолийт.

Министерства кулгалхой дог лазац наьха балех, цар хьаштий лерттIа йоакхо йиц, талмастта кхоачашду шоай декхараш. Духхьал из бахьан долаш да, аьнна, белгалдаьккхар бюро членаша, наха эшшача боараме шекар дIа ца кхачар а. Торговлен болхлоша ший ханнахьа бувзам оттабаьбац заводашца, из лоархIаме продукт ханнахьа Iалашгъяра сагото яьяц, долчча бесса аьлча, мича дахад ца ховш, лер йоацаш доадаьд талонех дохка дезаш хинна 400 тонн шекар.

Бюрос НГIАССР Министрий Совета председатела заместитела Н. И. Айдинова, торговлен министра А. Н. Зубкова, Респотребсоюза правлене председатела Х. М. Гуржиханова, «Грозныйагропромплодоовощторг» яхача объединене директора В. П. Хаперске теркам тIаззар баха нах маькхаца, шекарца, шурий продукташца, баьцадаарашцеи сомацеи Iалашбара персональни бехктокхам царна тIабужаш хилара а цох дола жоп царгара цIенхаштта хьадергхилара а.

ЦIенхаштта къамаьл хилар жилищно - коммунальни боахама территориальни объединене генеральни директора заместитела **А. В. Осмаева** яь информаци ювцача хана. Гучадаьлар, хIара дийнахьа городской маршруташка 3—4 троллейбус, 7—10 автобус арайоалаш ца хилар, технически лела йиш яле а. Цун керттера бахьан да водителаш тоъаш ца хилар, аьнна, белгалдаьккхар оратора. ХIаьта хаттар эттар — царна мел эша хьалаш лерттIа вIаштIехьдаьхадий-теш, аьнна. Цу дешa духтIавоалилга, трассашка водителашта гIулакх мишта ду, хIама мичахьа дуъ, са мичахьа а мишта а лоI тохкилга тIадиллар зале вагIача облсовпрофа секретара З. К. Ахмадовна. Из хьажа веза фусамашца уж мишта Iалашбаьб, алапи фу эцаш ба уж, мишта вIаштIехьдаьккхад нах балха дIаккхувлилга, хIана аьлча, сатоссаш ма болалой цар болх.

КIезига лоткъамаш дац республикански центре бахача наха автотранспорта балхах лаьца. «Чечингавтотранса» генеральни директора Т. А. Ошаева ма аллара, берригa бехк-м автомобилаш лехкаш барий а бац. Геттара во да Грознера наькъаш, иштта хьал да республика кхыча городашка а юрташка а. Из бахьан долаш ханал дикка хьалха йох машинаш, хувц маршруташ, телхаю пассажираш дIа-са кхувлара графикаш.

Отрасла ерригача службай даькъе санна, иштта городской транспорта даькъе а катехха динза дарг-доаца гIулакхаш де декхарийла бир бюрос НГIАССР Министрий Совета председатела заместитель К. С. Салтаханов, жилищно-коммунальни боахама объединене генеральни директор У. А. Арснукаеви Грозненски горисполкома председатель В. М. Шамардини, хIаьта «Чечингавтодор» объединене генеральни директора теркам тIаззар массайолча городской маршруташкара мел йола остановкаш, автобусаши троллейбусаши лела наькъаш хьадаран уж тоадаран дикал лакхъе езаш хилара.

Республике нах бахара фусамаш хьалъяра хьакъехьара дош дувцача хана чIоаггIа критика йир бюро членаша Нохч-ГIалгIай гIишлон - монтажни объединене а цун кулгалхочун **Я. М. Мамодаева** а балха. Iалальмате дукха объекташ йисай цун бехкагIа хьалъе а йолаяь чакх ца йоахаш. Царна юкъе я нах баха фусамаш, школаш, берий а унахцIено лораяра а учрежденеш.

— Укх шера планагIа оаш эксплуатаце дIаяла езаш яр 125 эзар квадратни метр нах бахара фусамаш, хIаьта таханарча денга дIаеннар духхьал 9 эзар квадратни метр мара яц, — аьлар цунга ладувгIача бюро членаша. — ХIаьта тIехьадисар дIа мишта даккха доахк шо, фуд оаша де лерхIар? БехктокхамегIа кхоачашде деза гIишлошъяра балхий дикал айяра декхар а. Тахан вIалла а вай сатедеш яц из.

Бюро цIенхаштта белгалдаьккхар промышленносто ах шера баьча балха итогегIа цхьаболча кулгалхоша производства резерваех эсала пайда эцилга, цар бехктокхам боацилга а доагIар хьа ца дехилга а. Дуккхабараш дIаIемаб тIагIолла, шоашта хало а ца еш болх бе. Цунна дола тешал да гIишлон материалаш арахецача предприятешка керттерча даькъе цхьан сменагIа болх беш хилар, хIаьта бе йиш йолаш а бинза баргбоацаш а ба из болх шин а кхаь а сменагIа, тIаккха атта къоасталургья гIишлон материалаш эшаш хиларца ювзаенна проблемаш а. Вай йицъялийтай 5—10 шу хьалха хинна балха дикагIа, пайданегIа йола традицеш, аьнна белгалдаьккхар заседане. Биззача низаца шоатта а кIиран а деношка хийцца болх бе йиш йолаш ба водителаш, гоаца йолийташ гIишлон объекташка гIум, жагIа, кирпишкаш, кхыйола эша материалаш дIа а кхухьаш. ХIанз ахка да, геттара дика хаоттам латт, тIаккха хIара сахьатах, минутах бизза пайда хIана ийбац гIишлонхоша, цIенош хьалдеча кхаь сменагIа хьал хIана доттац пенаш? Къаьстта дика вIаштIехьдаккха дезаш дар из гIулакх Iаламо хатар даь нах баха Iоховшача моттигашка, царна мел эша Iалашо а еш.

Цул тIехьагIа кIоаргга а массе оагIо чулоацаш а йола анализ йир бюро заседане республика агропромышленни комплексе эттача хьала. Цун болх айхха бувзабенна ба къахьегамхой дикача кхачан продукташца Iалашбарца. Хала хете а, цхьадолча боахамашка дувлийт цIенхаштта гIалаташ. Дулха заготовкаш яра планах лоархIабаьбац 32 боахам. 1847 тоннага дIакхаьчай цун дефицит, хIаьта йоагIаш хинначох нахага дIа ца кхоачаш йисай 2897 тонн шура.

Трибуна тIа ва **А. В. Волков** — республика Госагропрома председатела заместитель. Бюро членаша цIенхаштта жоп дех цунгара нах баьцадаарашца, сомаца, кхыйолча юртбоахама продукцеца, Iалашбеча Iалальмате дукха кхоачамбоацараш хиларах. Тикай прилавкаш тIа гуш яц юаш йола баьцаш, нарсаш, хIана аьлча духхьал шинкхаь боахаме мара хьалкхеяьяц уж. ЦIенхаштта ледарлонаш ювлийт баьцадаарашца, маькха - булочни изделешца, минеральни хица нах Iалашбеча, во болх беш я юртбоахама бийдал чакхйоахаш йола предприятеш, консервни заводаш. Ахка юкъе а кхаьча, эггара дикагIа йола ха хьатIаэтта йоллаше, баьцадаараши сомн чакхбоаккха сезон юкъекхаьча йоллашше дийнахьа а бус а болх бергболча режима тIа яьхаяц уж хIанз а. Из деррига теркаме а эцаш, баьцадаараш кийчдечеи царна заготовка ечеи А. В. Волкова шийгара талмастал гучаювлийт, аьнна, бехк бир цунна бюро членаша. Цунца цхьана цIаьхха а белгалдаьккхар, кхачанца Iалашо елга — халкъа вахар тоадарца ювзаенна йола бокхача политически лоархIама проблема я, аьнна. Цудухьа ше доал деча предприятей коллективай болх лерттIа вIаштIехьбоаккхилга а хьадийхар цунгара. Мел эшачунца рынок а тикаш а кIира далалехьа хьалйизара де йиш мел яр ше дергда, аьнна, дош делар А. В. Волкова. Иштта, Iан замалахьа из тоъал хургдолаш Iалашдергда а аьлар.

«Птицепром» яхача треста балхах дувца а кIордадаьд наха, хIана аьлча эшшача боараме коа тIарча оалхазарий дулхаца республикера нах Iалашбе магац цунна. Цун бахьана бюро членаш а заседане дакъа лоацаш хиннараш а духтIабаха магаза цу треста директора **А. Д. Тумриевна**, иштта хьадда ала магаза гIулакх бокъонца тоа маца лургда а, цудухьа тамашийна хийтар зале баьгIараштa треста предприятеша 5 эзар тонн доакъар кходе аьттув баьннаб, аьнна, цо яь заявлени. ХIаьта долчча бесса дийцача-м 17 миллион кIезигагIа ма дий нахага цар дIакхачийта фуаш. Из бахьан долаш кхыча регионашка а ухаш, корта бетта ма бийзабий вай республика викалий.

— Ше мадарра довзаш дац хьона шоай тресте этта хьал, — аьнна, бехк баьккхар цох Д. Г. Завгаева. — Шун фабрикашка нийса лелаяц коа тIара оалхазараш кхедара технологи, город Iалашъеш яц диетически дулхаца. Маца тоалургда шун гIулакхаш?

Нов. Тумриев ший балха тIа дIахо вита йиш ца хиларах дош эттача, республикански агропромышленни объединене председателаца М. А. Арбиевца дагабаьлар бюро членаш, цунна цох хеташ дар фуд, аьнна. Тумриева болх бу шу совгIа ха мара яц, цунна шийна а хIанзарчоа гIо эш, аьлар цо. Нагахьа санна кIеззига мукъа а цун оагIув вай хьаллоаце балхах лоархIаве декхарийла ва из. М. Арбиева аьннар дика кхетадир бюро членаша, къоабалдаь из тIа а ийца лаьрхIар: «Птицепрома» балхах йолча отчетага шу йистедоаллаш ладувгIаргда, аьнна, цхьабакъда, хьал тоа ца лой йоаггIаш йола оргвыводаш ергхилар хьалхадаьккхар.

КIоаргга критически анализ ярца тIаийцар бюро членаша маькхабулочнии макароннии промышленноста а цун начальника **Б. Я. Шайхаева** а балхах яь отчет. Белгалдаьккхар маькхабулочни ассортимент во йолга, тикашка наха хьаэца маькх йоацаш моттигаш дукха нийслулга, из дика ца хулга. Из бахьан долаш нах дукха леткъалга а цун балха уж геттара раьза боацилга а.

Этта хьал тоаде н. Шайхаева из дIакхоачаргба е кхоачаргбац дувца оттадича, цо дош лу ше цига боагIаш бола лостам бергхиларах. Бюро цхьаболча членаша а из хьаллацарах цу гIулакха цунна лу ши-кхо кIира ха.

Бюро заседани чакхйоалаш Д. Г. Завгаева белгалдаьккхар, дIадахача ах шера баьча балха итогаш чIоаггIа сагото яйташ йолга. Цхьабараштa диценначоа тара да, — аьлар цо, — социально-экономически проблемаш къоастаярах перестройка кхел тийша йолга, хIана аьлча цо керттера лерхIар да советски наха дика вахара хьалаш вIаштIехьдоахилга. Даим из дагадоаллаш хила еза партийни организацеш, хьал хадданза шоай теркама юкъмоттиге, тIахьожама кIал лоаттаде деза цар. ТIагIертта къовсам лоаттабе беза шоашта тIадилла гIулакх талмастта, хIама бе-башха ца хеташ, сагото ца еш кхоачашдеш болча кулгалхошца.

Ерригача къахьегама коллективашка берригa теркам тIабахийта анализ е еза ах шера баьча балха, хьадла мероприятеш чакхъяха еза.

Цхьаь цаI тIехьаюса предприяти, коллектив хилийта йиш яц вайцига, аьлар обкома хьалхарча секретара Д. Г. Завгаева. Цу гIулакха мел эша реальни хьалаш а таронаш а йолаш да вай. Деррига а тийша да кадрех, гIулакх шоашта дIатIа а ийца царна чакхдаккха могаш хиларах. Парте керттера из декхар кхоачашдинза даргдац. Из де вайна моге вай аьттув баргба деррига кхыдола дешаш къоастаде.

Ерригача рангий кулгалхой бехктокхам чIоаггIа айбелга, дисциплина чIоагIъелга, хIара балха моттиге лостам а порядок а оттаелга — из дар КПСС обкома шеръяьча заседане даьча къамаьла керттера маIан.

Дийцача деша хьакъехьа тIаийцар шерра соцам.

Р. АУШЕВ.

Вай лоалахой болча

ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIЛУ

Каспийск яхача городерча Октябрьски революце 50 шу дизара цIерагIча культура а техника а Дворецо Грозперча Ленина цIерагIча, Орджоникидзерча металлургий, Нальчикерча тIишлойхой культурай Двореций коллективашца доттагIал леладу дуккха шераш да. Цар каст-каста чакхдоах доттагIлен концерташ, опыт дIаюха йовзийт. Дукха ха йоацаш городе Каспийске хилар Грознера самодеятельни артисташ. Наха геттара безаме тIанийцар Нохч-ГIалгIай комсомола преме лауреата «Орга» яхача къаман халхара ансамбла, «Улыбка» яхача эрсий халкъа халхара коллектива, «Меридиан» яхача вай ханарча бальни халхара ансамбла концерташ.

ХIаьта Грозне баха хилар Каспийскерча художественни самодеятельноста викалаш: «Ритмы планеты» яхача вай ханарча бальни халхара ансамбль, къонача зрителa театр. Цар концертни программаш чIоагIа безаме тIанийцар грозненцаша.

(«Дагестанская правда»).

КЕРДАЧА ХЬУВКЪАМАХ

Концертни заводий коашка латта кабачкий гувнаш — сезона ший тайпара белгало. ХIаьта цу тайпара сурт гургдац шоана Баксански консервни заводе.

— ЛаьрхIа приемник яьй оаха, — дувц предприяте директора А. Хамукова. — Районa боахамашкара хьаяххьаше, цу чу йода ерррига продукци. ХIаьта из кIезига кхаьчаяц цига — 860 тонн. Укхазара цехе дIачудохьийт баьцадараш. Цига а да керда хIамаш. Укх сезоне болх бе йолаялийтай кабачкаш чакхйоаха «Ланг» яха лакха овсарле йола венгерски лини. Долче, цо предприятена доккха новкъостал а даьд. Нагахьа санна соахка укх хана завод кабачкаш чакхъяха дIайолалуш мара хиннаеце, укх шера хьае езача 1,5 миллион банка икрах хIанзле хьаьяьй 700 эзар банка.

Тахан гIулакхаш иштта дика лел консервни завод кийчъяра лерттIа йоакхо яьндаь. Ханнахьа тоайир помещенеш, оборудовани вIаштIехьяьккхар.

Сезон эггара хьалха хьайнйллар кагийча расфасовкай цеха коллективо. Дукха ха йоацдаш клубничнн автомат латтар укхаза. ХIаьта хIанз малина, боалий хоза хьаж латт.

— Из а оаха яь эксперимент я, — дувц А. Хамукова. — Дуккхаза гIийртад тхо продукце ассортимент йоккхагIа хилийта, бакъда, цох хIама хилацар. Геттара дукха къахьега деза варени, компоташ санна йола продукци хьаеча. Цудухьа нах а дукха раьза хилацар цига болх бе, хIаьта тхона а доккхий зенаш хулар.

Боахама доал дара керда методаш юкъейоалайнча йиш хилар кагийча расфасовкай цех аренде дIаяла. Цох боккха пайда баьлар. ХIанзле арахийцай 20 эзар банка клубничнн джем.

(«Кабардино-Балкарская правда»).

КЪОНАБАРИЙ ХЬАЛХЛЕНЦА

Ка бола ялат чуэца ха хьатIаэттача уйлангa бахар Дигорски района Легейдо цIерагIча колхоза ахархой: мишта чуэцаргда уж: нийс комбайн юкъе а йолаш, цхьан комплексагIа е хIара бригадо ше къаьст-къаьста?

Из дош нийсагIча тайпара къоастадарах тийша дуккха хIама дар. ДоговорагIа колхозо арендатораштa тел техника е кхыйола средстваш, хIаьта цар кхебаь хьувкъам хьалхе оттабаьча маьхагIа дIанийбу. Планал совгIа яьккха продукци боккхагIча льготни маьхагIа йохка йиш я арендаторий.

ТIаккха царна аьттув болаш гIулакх дац кхычахьара нах тIабехилга: царна ахча дала мадезий. ХIаьта ялатата е доакъарга кIезигагIа дIа ме дода бригадана хьатIабоагIа пайда боккхагIа махургбий.

(«Социалистическая Осетия»).

Гудермесски района составе Шенински, Бильтой-Юртовски Гордали-Юртовски, Керда Энгенойски юртсоветаш хьаярах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо сопам бу:

1. Гудермесски района составе ер юртсоветаш хьае: Шена-Юрт центр а йолаш Шенински; Гордали-Юрт центр а йолаш Гордали-Юртовски; Керда Энгеной-Юрт центр а йолаш Керда Энгенойски; Бильтой-Юрт центр а йолаш Бильтой-Юртовски.

2. Лакхе белгалъяьхача юртсоветий доазош хьачуденнача схематически карташка хьежжа чIоагIде.

3. Юха керда хьаяьча юртсоветашка баха хайшараш, халкъа депутатий юрта Советашца цхьана Гордали, Энгеной, Шенин, Бильты яхача юрташкара хатар хиларах во тIакхаьча нах болга теркал а деш Гордали-Юртовски, Керда-Энгенойски, Шенински, Бильтой-Юртовски юрт советий территореш тIа Гордалински, Шенински, Энгенойски, Октябрьски юртсоветий халкъа депутатий полномочеш лорае.

4. ДIахо йодача хана цу территореш тIа керда хьаяьча Советех иштта ала: Гордали-Юртовски халкъа депутатий юрта Совет, Шенински халкъа депутатий юрта Совет, Бильтой-Юртовски халкъа депутатий юрта Совет, Керда-Энгенойски халкъа депутатий юрта Совет.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1989 шера 20 июль.

Грозненски района составе Лоха-Варандински, Центора-Юртовски юртсоветаш хьаярах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо сопам бу:

1. Грозненски района составе центр Лоха-Варанда яха юрт а йолаш Лоха-Варандински юртсовет, Центора-Юрт центр а йолаш Центора-Юртовски юртсовет хьае.

2. Лакхе белгалъяьхача юртсоветий доазош хьачуденнача схематически карташка хьежжа чIоагIде.

3. Юха керда хьаяьча юртсоветашка баха хайшараш, халкъа депутатий юрта Советашца цхьана ЗIамига Варанда, Центора-Юрта яхача юрташкара хатар хиларах во тIакхаьча нах болга теркал а деш Лоха-Варандински, Центора-Юртовски юртсоветий территореш тIа ЗIамигача Варандински Центороевски халкъа депутатий юрта Советий депутатий полномочеш лорае.

4. ДIахо йодача хана ЗIамигварандински халкъа депутатий юрта Советах Лоха-Варандински халкъа депутатий юрта Совет ала, Центороевски халкъа депутатий юрта Советах — Центора-Юртовски халкъа депутатий юрта Совет.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1989 шера 20 июль.

ГIадвугаш да хьокхамаш

Къаьстта дика къахьег шийтталагIча пятилетка диъ-лагIча шера Грозненски «Нефтемашремонт» яхача контора болхлоша. Цхьа бутт дIабахийтабац цар шоаш тIаийца декхараш тIеххкоачаш ца деш. Цунга хьежжа да хьалхарча ах шера даьха къахьегама толамаш а. Товаро - оборота план 140 процент кхоачаш а яь, йоагIачул дукхагIа яь товарооборот 87 эзар сома маьха я. Паччахьалкхенна пайда бара ялх бетта задани шозза совгIа тIеххкоачашъяьй контора коллективо. Цудухьа укх шера 600 эзар сом пайда баьб цо паччахьалкхенна. Доходий план цкъаи ахаззеи тIеххкоачашъяьй контора болхлоша. ДIабахача ялх бетта яь доходаш цхьа миллиони 360 эзари сом мах болаш я. Рентабельноста план а цкъаи ахаззеи совгIа тIеххкоачашъяьй цар.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, эггара дикагIа производственни толамаш дахарца белгалъяьнна я Пония Николай керте латтача комплексни бригада коллектив.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ЭКОНОМИЧЕСКИ РЕФОРМА ХЬАЛАШКА

Балха новкъадар

ДIадахача шера дерригача технико - экономически хьокхамий пачхахьалкхен план тIеххкоачаш а яь, республикерча консервни предприятешта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхачарех цаI я Самашкински консервни завода коллектив. Кхы а дикагIа къахьегама толамаш даьхад цо укх шера хьалхарча ялх бетта. Консервни продукци арахецара пачхахьалкхен план 181 процент кхоачаш а яь, заданел тIех цо арахийцай 4 миллиони 328 эзари условни банка тайп - тайпара продукци. ХIаьта товарни продукци арахецара ах шера задани 182 процент кхоачашъяьй консервщикаша. ЙоагIачул дукхагIа арахийцай из продукци цхьа миллиони 90 эзари сома маьха. Оттабаьча боарамал тIех арахийца халкъа эша товараш 720 эзар сома маьха да.

Шоай потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш а дизза кхоачашдаьд цар. ДIадахача ах шера 80 эзар сом пайда баьб пачхахьалкхенна, цу даькъе заданел совгIа итт эзар сом а беш. Иштта производственни толамаш доахаш къахьегача консервщикаша ийду алапеш шийтта тумагара 45 тумага дIакхоачаш да.

— Мишта вIаштIехьдаьннад шун иштта дог хьеста толамаш даха? — аьнна аз хьаьттача завода директора Ахмадов Ваха Губаниевичас аьлар:

— Из де вIаштIехьдаьлар самофинансированеи йиззача хозрасчетеи хьалашка финансови даькъе йоккхий боъонаш енна хиларца. Кхыметтел бийдала цхьа дакъа эца а эцаш, заводе хьакхьар оаха. Цудухьа укх шера хьалхарча ялх бетта царех сок йоаккхаш, повидло, пюре еш, кхыйола продукци арахецаш биззача низаца болх байтаб завода коллективага. Цо таро хилийтар тха социальни хьал тоаде.

Хьал а яь, укх тIеххьарча шерашка болх бе йолаялийтай 140 моттиг йола берий беш, смешанни товараш дола тика, сберкасса.

Иштта завода болхлошта а юрта бахача наха а дарба дергдолаш хьалъяьй цар поликлиника, йистеяьккхай пожарни депо, кооперативтир, столови, шоаш шефал леладеча школера мастерской. Цул совгIа, цар дика кийчъяьй цIе уголок, душевойш, хинна фонтан йола салаIара лаьрхIа сквер, цехашка я салоIа цIа а долаш йола гардеробни. Болхлоштеи берий беша коллективанеи лаьрхIа вIашагIбеллаб гIонна бола боахам. Цигара болх дика вIаштIехьбаьккхаб къоначa зоотехника Муртазалиев Максима. ХIанз цо ше керте латтача боахаме хьалкхеейташ я кроликаш, боабишкаш, кастта йолае лерхIаш я котамаш а.

Цхьабакъда, боагIача хьисапе экономически реформа хьалашкара консервщикий болх дIа ца бохийташ йола халонаш, кхоачамбоацараш, проблемаш хьалхашка увтт, лоацца аьлча, никъ бехка беза гIулакхаш нийслу. МалагIаш да уж? Эггара вогIа дар да завода партнераш договорни дисциплина телха елга.

Дувцаш дар бакъхилар къаьгга хьахьокхаш дола масалаш доаладергда вай. Самофинансированеи йиззача хозрасчетеи шоллагIйола этап лерттIа дIайолае йиш йоацаш дисад тхо укх шера, яхаш ткъарре Iокад мугIарера консервщикаш, предприяте кулгалхой. Фуд хиннар? Ши миллиони 800 эзари условни банка моша горох кийчъе езаш бар уж, хIаьта кийчъяьр 400 эзар банка кIезигагIа я. ХIана? Договорах фуалъяьккха 380 тонн моша горох заводана хьаейта езача Урус-Мартановски районерча «Солнечный» яхача совхозо хьаяйтар 65 тонн мара яц. ЙоагIачул кIезигагIа из еннай консервщикашта «Урожайный» совхозо — 40 тонн, «Бамутский» яхача боахамо — итт тонн. Иштта поставщикаша болх беш хилча кхоачашдулургдий царна шоай договорни декхараш? Цхьан дешаца аьлча, дулургдац!

Консервни завода коллектива поставщикаша шоай договорни декхараш кхоачаш ца дарах укх шера планагIа 1100 тонн нарсаш яша йохка езача, ехкараш кхо тонн мара яц. ЦаIи ахи миллион сом дIа а дахийта консервни цехе вIашагIъелла, керда дIаоттаяь механизированни лини болх бе дIайолаялийта йиш хинна нарсаш заводе хьа ца кхачарах. Цхьабакъда, цу лине болх бой а ца бой а цунах хIара бетта дIатекха деза ахча 220 сом да. Таханалца хьа шоай болх дIа ца болабеш латт сок йоахеи сом чакхбоахеи цехаш а. Уж гIулакхаш цхьаккха дича а ла мегаргдолаш дац хозрасчета хьалашка къахьегача коллектива балха тIа.

Заводаца яь договораш йоллашехьа а уж бахьанаш нийсдаларах арендни подрядагIа болх дIа ца болабеш латт йоккха опыт йола специалист Хачукаев Супьян керте латтача сокови цеха коллективи, иштта бригадни подрядагIа болх дIаболабе безаш йола башха - дика производственница Бунхоева Зина керте латтача бригада коллективи. Долче, предприяте ерригача коллектива балха тIа цIенхашттa Iаткъаш да уж кхоачамбоацараш. Лакхе белгалъяьха лоархIаме проблемаш хьем а ца беш, сихха къоаста ца йича яргйоацаш хьал да хIанз консервни заводе эттар.

Б. КОСТОЕВ.

НАХА ТОВР ХИННАД

Республика къахьегамхоша чIоагIа дог гIоздаьнна тIанийцар парте Нохч-ГIалгIай обком чуйола здани наьха унахцIено лораяра дIаялалаьрхIа хиларах бола хоам. Цхьаннена а къайле яц вай республике, къаьстта городе Грозне унахцIено лораяра учрежденеш ца тоъаш хилар. Цунца дувзаденна, из здани цу гIулакха дIаялар боккха кхаъ ба медицински болхлошта.

Цудухьа цу хьакъехьа шийна хетар дувцар дийхар Нохч - ГIалгIай АССР унахцIено лораяра министрагара Мальсагов Уматгире ГIапурагара тха корреспондента Т. Хашагульговас.

ИНТЕРВЬЮ

— Республике бахача наха иштта боккха кхаъ хинна бола из хоам мишта тIаийцар оаша, ГIапур? Цу здане чу малагIа учреждени йилла лерхI?

— Цу хоамо медицински болхлой дегаш айдир, вай перестройка денгара денга дегIайоагIаш хиларах кхы а боккхагIа тешам болийтар. Республика берригача медикий цIерагIа баркал ала а лов сона из Iалаьмате дика гIулакх де лаьрхIараштa.

Вай республике Iалаьмате воча хьал тIа да диагностикаи бераштa дарба дареи гIулакх. ДукхагIа долча даькъе здaнеш тоъаш ца хилар бахьан долаш нийсденнад из. Цудухьа оаха лаьрхIад унахцIено лораяра гIулакхашта хьалуш йолча цу здане чу диагностически центр а берали ноанали лорадара центр а хьаелла.

Вайна махарра, хIанз вай дарбан учрежденешка унахочун лазара корта хьалеха балалехьа дукха ха дIайода. Больнични лист хьайнйлла е больнице Iобийша бале а, дарба де дIадола ца деш, лела безаш хул унахой. Из доккха зе да уж балха болча учрежденешта, пачхахьалкхенна, цул совгIа, унахой шоай унахцIенонна.

ХIаьта диагностически центр Iойиллачул тIехьагIа унахой лазара корта хьалеха, дарба дIадоладе мара ца дезаш хургва дарбан учреждене дIахьожавеш вола унахо. ТIаккха республика моллагIча унахочун таро хургья цу центре ваха а цига ший лазара корта бовза а. Цунца дувзаденна, цкъадале, вай больницашкара моттигаш дукхагIа мукъаяргья, унахочо больнице йоаккха ха лоацлургья. ШозлагIа-дале, лазара диагноз оттаяйта кхыча городашка аха безаргбац наьха. Долче, царна халонаш а зенаш а хургдац.

— Iа дувцачох, цунах йоккха диагностически центр хила езаш я. Из вIалла ца хиннача вай республикана иштта атта гIулакх мичад из санна дола чоалхане хIама де. Цига-м дукха езача маьха оборудовани а машиий. Мишта вIаштIехьъяккха лерхI оаша из?

— Из Iа маалларa, чоалхане гIулакх да. Цудухьа Iалаьмате боккха теркам тIабохийт цунна тахан. СССР, РСФСР унахцIено лораяра министерствашка хинна всо. Са вIашагIкхетараш хиннад министрашца Е. И. Чазовцеи А. И. Потаповцеи. Из центр хьаеллара а, цу зданена реконструкци яра а дешаш дийцар оаха цига. Иштта анализ яьй кхыдолча организационни дешай а. Цу шинна а министро дика кхетадеш тIанийцар вай хьашташ а вайна эшараш а.

Даймехка а импортни а оборудовани хьожае лаьрхIад цу центрана. Вай ханарча оборудованеца Iалашъергья из.

— Ховш мадий, цу гIулакха лаьрххIа кадраш эшилга. Цу хьакъехьа миштад шун гIулакх?

— Шеко яц, диагностика ера лаьрххIа кийчбаь нах эшилга. Дарба дара корта мабий нийса диагностика елга.

Цудухьа оаха хIанз дийхад Астраханерча, Ростоверча, Орджоникидзерча медицински институташка дийша боалаш бола дикагIбола выпускникаш вайцига хьахьожабелга. Уж специализаци чакхъяккхара дIахьожабергба Москверча а кхычахьарча а диагностически централшка. Цига царех хьахургба диагносташ.

Республикански диагностически центре болх беш хургва 110 лори 220 юкъера медицински болхлои. Берригаш а 400 совгIа саг хургва цу центре къахьегаш.

— ХIанз вай мел дувцараш газет дешараш гIадбугаргболаш хIамаш да. ТIаккха, ГIапур, хIанз мичахьа кхаьчад из гIулакх? Маца хьаелла лерхI из центр?

— ХIанз цу гIулакха сихдаь кийчдеш да проектно-сметни документаци. Шикхо бутт боаллаше, из кийча хургда. ТIаккха дIайолаергья зданена реконструкци.

Цу гIулакха гIо де таро йолаш мел йола предприятеш, учрежденеш махулла оарцагIъяьхай. Дуккхача хана денз сатийса а хIаранена дага даьлла а хIама да хIанз юххера а хьакхаьчар. Цудухьа хьем боацаш из гIулакх чакхдоаккхаргхиларах шеко яц.

ТIЕХДИКА ЛОАРХIАБУ ДЕКХАРЕХ

«Грознефть» яхача производственни объединенена чуйоагIача предприятешта юкъе яьржача яхье укх тIеххьарча шерашка даим хьалха латташ хьайоагIарех я Грозненски газ чакхйоахача завода коллектив. Башха-дика производственни толамаш а доахаш, ше пятилетка диъ-лагIча шера тIанийца декхараш а дикка тIеххкоачашдеш я из. Дерригача технико-экономически хьокхамий хьалхарча ах шера план тIеххкоачашъяьй предприяте болхлоша. Пачхахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цар арахийцай цхьа миллиони 90 эзари сома маьха товарни продукци, хIаьта йоаккхай 243 эзар сом мах бола тайп - тайпара продукци.

ЛерттIа кийчо а яь, самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системагIа къахьега йолаеннача завода коллективо къаьстта дика тоадаьд ший технико-экономически хьокхамаш укх тIеххьарча шерашка. Къахьегама овсарле лакхъяра ялх беттан план 106,8 процент кхоачашъяьй цо. Планал совгIа тIа мел кхийтта товарни продукци духхьал из лакхъяра чотагIа хьаьяьй газовикаша. Экономически реформа хьалашка къахьегама коллектива балха тIа керттера хьокхам лоархIачарех ба пачхахьалкхенна пайда бар. Цу хьокхама заданех тIехдика лорхIабаьб уж. Ер шу доладелча денз хIанзлехьа йиъ миллиони 577 эзари сом пайда баьб цар пачхахьалкхенна. Из хул планагIа лаьрхIачул цхьа миллиони 819 эзари сома маьха дукхагIа. Ший потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш а дизза кхоачашдаьд предприяте коллективо.

Ши-шегIа хьахиннадац уж къахьегама толамаш. Цун, керттердар да болхлоша шоай хьинар кхо ца деш къахьегар. Цар дика кхетаду балха тIа бухсоццаш хьахинначунга хьежжа мара шоаш алапи а ахчан премеш а ийергйоацилга. Кхетамца вIаштIехьбаьккхаб укхаза къахьегами болхлошта юкъера социалистически яхьи, чIоагIъяьй къахьегамеи производственнии дисциплина. Цудухьа бизза пайда ийбу болхлоша шоай производственни мощностехи балха ханахи.

Уж гIулакхаш къаьстта дика вIаштIехьа а даьха, дог гIоздоаха производственни хьокхамаш доахаши хаддаьза социалистически яхье хьалха латташи хьайоагIарех я Петренко Василий Алексеевич керте латтача компрессорни службаи Масалкин Михаил Георгиевича кулгалдеча механо - ремонтни цехеи коллективаш. Цар шоай бехкагIа заводерча кхыча цехий балха тIа хьовзам хилийта цхьа моттиг нийсъеннаяц укхаза.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Испане массови информапе средстваша чIоагIа теркам тIаоз мехка наькъаш тIа хулача аварешта. «Камбио-16» яхача журнала подсчетех къаьстта дукха транспортни хатараш хул ахкан замалахьа кIиранденошка. Цу хана шоай легковни транспорт йолча водителаша машинаш дIа-са лелаяра бокъонаш телхаю, сихагIа салоIача моттигашка дIахкача гIерташ.

СУРТА ТIА: Семана-Санта яхача салаIара зона районе нах боабеш яь аргIанара аварии.

ТАСС фотохроника.

США «ЧIОАГIА НИЗ»

Шин тIема политически союза дерригача исторе эггара хьалха Бухаресте хиннача Варшавски Договора пачхахьалкхений ПКК совещане дикагIча оагIорахьа мах бир НАТО совета тIеххьарча сессе итогашта. Совещане тIаийцача заявлене тIа белгалдаьккхад, цу сессе Европера массазарча герзашцара низий хьакъехьара кхы тIа тIаийца де дезараш союзни социалистически мехкий позицеца доагIаш долга.

ГIулакхаш дикагIча оагIорахьа хувцадала доладеннад — теш? Е ОВД а НАТО-на а юкъера вIалла хувцалургьяц, аьнна, хеташ хиннача отношенешка хьалхара белгало гучаяьннай-те?

СихагIа царна юкъера гIулакхаш тоаделча бакъахьа хетар. Цхьабакъда, цхьадолча доакъоша, из гIулакх юхаувз. Укх массехк шера СССР-а Дунен океана тайптайпарча регионашка тIемафордан кхохкам кIезигбара хьакъехьа хаьдда предложенеш тийннай. Цу тайпара предложенеш 20-га кхоачаш хьаIайнай. Цхьабакъда, хIанзалца США-с а НАТО-с а уж практически тIанийцанзар, хIаьта царех дуккхаяраш жоп ца луш йитар. Хеталу, тIема-фордан герзаш кIезигдара процессе ший тайпара бокъо ца луш йола зона хьахилча санна.

Цхьабакъда, Бухаресте совещане доакъошхоша юха а ВМС проблемах, цун герзах, тIема-фордан балхах лаьца къаьстта переговораш дIайолаярах йола предложени елар. Цу переговорашка дакъа лаца йиш хургьяр хьалхарча аргIагIа йоккхий фордан пачхахьалкхений, хIаьта иштта цу гIулакхаца хьаштдолча оагIоний. Венски переговорашца параллельно уж санна эш?

Нагахьа санна, венски процесс толаме чакхйоале (из иштта чакхъяла тарлуш а я) танкаш, тактически ракетай пусковни установкаш, артиллери, самолеташ, эскараш сбалансированно цхьатарра хиларга кхоачаргда. Цу тIа Европа РСДМ-х мукъаяргья, хIаьта иштта тактически ядерни ракетех а. Сухопутни театре, цхьа оагIув эшарг майий аьнна дог а тийша вокхо тIом болабергбоацаш цхьатарра низаш хиларга кхача деза.

Цхьабакъда, нагахьа санна европейски берда йистошка США-с керттера тIема-фордан низаш хьатIаозе НАТО-й лаьттан объекташта тIаерзаяь форда тIара базировани еш йолча крылати ракетай 12-зза дукхагIа совле хургья. Иштта НАТО-й палубни авиаце самолетий 6-зза дукхагIа совле хургья, (бIаргахьанийцача уж 500 совгIа тIема машина я, царех ахаш ши-кхо ядерни бомба яхьа йиш йолаш я). ХIаьта уж ОВД мехкий територе тIа дикка гаьнна (1000 км) хьачу а ена хIама тоха таро луш я. Вай «Киев» типагIа дола авиа крейсераш «Нимитц» типагIа долча американски ядерни авианосцаца нийсде йиш яц, хIана аьлча, вай дараш карабельни группашта духьале яра лаьрхIа да, хIаьта царна «моастагIчун» територе тIа хIама тоха могаргдац. Юххера а американцаш ВМС-а новкъосталца 10—14 дийнахьа Европе шоай группировка 300 эзар сагага кхоачаш алсамъяккха йиш йолаш ба.

Европера низашта сбалансировани яра таронех дувца эший, нагахьа санна, ВМС переговорни процесса юкъера йоаккхаш хилча?

Хетаргахьа, тIема - фордан низий оборонни кхоачамах дола дош оттаде деза ха хьаэттай. Вешта аьлча, США из проблема адмирала Дж. Ларока кулгал а деш, оборонни информаце Центрас техкай. Центре вывод яьй, США ВМС мехка къаман кхерамзлеца Iалашо еча цхьаккха тайпара зе а ца деш 50 процент совгIа из кIезигъе йиш йолаш хиларах.

Цу расчетий кIийлен тIа гIулакх къоаста хIана дац цар? ХIана аьлча, Советски Союза а шоай дикка низ бола тIема-фордан герзаш, царца цхьана кIезигде йиш хургьяр. Керттерча даькъе уж геостратегически масштабашка гIулакх де могаргдола кемаш да: «Тайфун» яха хина кIала гIолла лела атомни кемаш, «Киев», «Слава», «Киров» яха а кхыдола а авиа, ракетни крейсераш.

Бакъда, хIанзарча хьалашка ВIашагIкхийттача Штаташа иштта атта кIезигдергдац Дунен форда ерригача регионашка влияни е таро луш дола ВМС низаш. Цхьабакъда, хьалхарча этапе къаьсттача тIема кемай дукхала консерваци яро форда тIара тIема-фордан хьинар дикка лаьгIдергдар. ШозлагI-дале, военни вIаши дукхьал латтара боарам лохбергбар. ХIана аьлча, консерваци долча кемайх 3—12 бутт баьлча мара тIема гIулакхашта пайда ийбе йиш яц. ХIаьта цу юкъа конфликтни ситуаци дIаяккха тарлора.

Валерий МЯСНИКОВ, 2-ча ранга капитан. (АПН).

ВIАШИ ГАРГАОЗА ДОАЗОНАШ

Вай обществе хулаш латта хувцамаш пачхахьалкхенаши халкъаши шоайла къоастадеш йолча пачхахьалкхен доазошта хьокха ца луш дисанзар, царех хIанз доттагIален дика лоалахойи тIанийнаш хулаш латт.

Укх бIаьстий советско-венгерски доазон тIехвоалилга аттача доаккхаш йола керда бокъонаш тIанийцай, керда йиъ тIахьожама-пропускной пункт хьайнийллай. Царех цхьан пункте хилар АПН корреспондент.

Аз советско - венгерски доазон пограничный уполномоченни волча полковникага Федотов Николай Ивановичага дийхар доазон тIа хулаш латтача хувцамий чулоацамах дувцилга.

— Укх шера 13 январе Будапеште Советски Союзеи Венгреи кхыча мехкашкарча министерствай линегIа яьча договорага хьежжа соглашени яьй, хIаьта цо Закарпатье а Саболч-Сатмарски областе а бахача наха пхе пункте гIолла чоалхане йоацача порядкагIа доазол тIехьабала таро лу, — йоах Николай Ивановича. — Керда бокъонаш хIанз а советски йиъ приграничный районашка бахача наха мара ягIац. ДIахо йодача хана цунах пайда эца йиш хургья ерригача Закарпатье. Цул совгIа, дикка аттача йоаккх документашта оформлени яра процесс. ХIанз бизза бутт а кхы дукхагIа а ха яккха езац тайптайпарча уведомленега, кхыдолча гIулакхашка хьежаш. Советски граждании чурча паспортах, СССР чурча гIулакхий Министерства визайи регламентацеи Отдело еннача массазарча вкладышах хIара дийнахьа Iуйрийна 10 сахьат даьлча денз сайрийна 18 сахьат даллалца доазол тIехьавоалийт. Цу вкладыша тIа цхьа белгало яьчул тIехьагIа кхы совлен формальносташ а духьалена а йоацаш доазол дIадехьа вала йиш я.

Цу тайпара доазол дехьа валара бокъонаш я венгерски гражданашта а. Бакъда, укхаза цхьа башхало: цар бе массаза паспорт-пропуск я.

Уж бокъонаш экспериментa хьисапе ах шера болх беш хургья. ТIаккха уж, скорректировани а яь чIоагIъергья.

— Полковника Н. П. Федорова дувцачоа тIатох цун венгерски коллегас — Ерригвенгерски таможенни а финансови а управлене хьалхарча заместитела инарала майора Дьердь Балога.

— Доазол дехьа воалаш аттагIа хургдолаш керда порядок юкъейоалаяр. — йоах цо, — вай мехкашта боккха политически, -экономически, культурни лоархIам болаш да. Цо хьахьокх вайна юкъера тешам а вIаши гIулакхаш леладар а чIоагIлуш латтилга. Мадарра аьлча, из майра баьккха гIа ба. Укхаза гIулакхацара, доттагIлен бувзамаш хинна ца Iеш айхха гаргарлон бувзамаш а да. ХIана аьлча, укхаза дуккха дезалаш шин мехка бекъабенна бах. ТIаккха, дувца эший цхьаккха новкъарле а йоацаш шоайла гаргарло лелае таро еннача наьха гIадбахарах. Из сага йоакхо а еш кхоачашдаь гIулакх да цунца вай перестроечни хана масал да.

Кхоале йолчахьа хьатIайоагIа машина. Цу тIа вагIа Вилокски халкъа депутатий поселкови Совета председатель Мароши Иосиф Иосифович. Из Саболч-Сатмарски областа приграничный поселке ваха воша волча вода.

— Со а са юртхой а, берригаш доазон тIа хулаш латтача хувцамашта раьза ба, — йоах Иосиф Иосифовича. — Бакъда, из дерригa хьалххагIе е, шовзткъа шу хьалха дIадоладе дезаш дар, вай мехкашта юкъера массе а оагIорахьара бувзамаш чIоагIдара йола йоккхий таронаш карара ца а йоалийташ. Тха районера дуккхача предприятейи колхозийи коллективаша итташ шерашка венгерски вежарашца гIулакхаш леладаь ца Iеш, производственни бувзамаш а леладу. ХIанзарча хьалашка хьинаре дегIаух приграничный торговле, цхьана болх бе йолалуш я предприятеш. Цхьан дешаца аьлча, сихагIа дикза дисар кхоачашде, иштта вай мехкашка хулача хувцамашта гIо де деза.

ДикагIча оагIорахьа хула хувцамаш къаьгга хьахьокх Закарпатье кхы а массехк цу тайпара тIахьожама-пропускни пункташ хьаелларо. ХIаьта уж Чехословаке, Румыне, Польша доазошца хьайийллай.

Юрий БАРАНОВ, АПН соб. корр.

Будапешт.